

ทางปัญญา นอกจากครูจะต้องรักษาให้คนไข้เหล่านั้น (ซึ่งก็คือลูกศิษย์นั่นเอง) ให้เกิดปัญญา-
 ธรรมและคุณธรรมเหมาะสมกับสภาวการณ์แห่งสังคมแล้ว ครูจะต้องใช้ความรู้ความสามารถใน
 การถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์เพื่อให้ศิษย์มีความรู้ ความสามารถ และพฤติกรรมที่พึงปรารถนา
 ในแนวทางนี้จะใคร่ขอสรุปว่า ครูคือผู้ให้การศึกษาอย่างแท้จริง เมื่อครูมีความสำคัญต่อสังคม
 เช่นนี้ คุณภาพของครูจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งกวดย เพราะเมื่อมีครูที่มีคุณภาพถึงแม้จะมีทรัพยากร
 ต่าง ๆ จำกัด ก็มีหลักสูตรหรือระบบการบริหารที่ไร้ประสิทธิภาพเพียงใด ครูก็สามารถที่จะจัด
 การเรียนการสอนให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้ ในขณะที่ครูที่คอยคุณภาพจะสอนได้ผล
 เพียงเล็กน้อย แม้ว่าหลักสูตรและการบริหารจะดีเลิศเพียงใดก็ตาม

เกี่ยวกับคุณภาพและความสำคัญของครูต่อการจัดการศึกษานั้น อีแวน (Evan)⁴
 ได้ให้ข้อคิดเห็นซึ่งสรุปได้ดังนี้

ถ้าการศึกษาประกอบด้วย หลักสูตร อาคารเรียน ครู-อาจารย์ และนักเรียน
 วิทยาลัยหรือโรงเรียนใด ๆ สามารถดำเนินการศึกษาให้ลุล่วงไปได้ แม้จะมีเพียง
 อาคารเรียนเก่า ๆ หรือไม่มีอาคารเรียนเลย เพราะมีครูที่มีคุณภาพ ครูที่มีคุณภาพ
 ย่อมสามารถสร้างหลักสูตรที่ดีอันจะเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาโดยลุล่วงคือ
 นักเรียนที่ก็แก่สังคมใด แต่ถาขาดครูที่มีคุณภาพแล้วจะไม่มีการศึกษาเกิดขึ้นใดเลย

ดังนั้นครูที่มีคุณภาพจึงมีคุณค่าและมีความสำคัญต่อคุณภาพการศึกษาไม่ว่าจะเป็น
 การศึกษาระดับใดหรือวิชาชีพใด

การจัดการศึกษาของวิชาชีพพยาบาลก็เช่นกัน ต้องการครู-อาจารย์ที่มีคุณภาพ
 เหมาะสมในการผลิตพยาบาลที่มีคุณภาพเพื่อสนองความต้องการของประเทศ ทั้งนี้เป็นที่
 ตระหนักแน่ชัดว่า ปัญหาที่ประเทศกำลังพัฒนาประสบอยู่คือปัญหาคุณภาพของประชากรท่า การ
 แก้ปัญหาคุณภาพของประชากรนี้นอกจากการให้การศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ แล้ว วิธีการที่สำคัญ
 อีกวิธีหนึ่งคือวิธีการทางคานอนามัยและสาธารณสุข ซึ่งเรื่องการอนามัยและสาธารณสุขนี้เกี่ยว
 ของโดยตรงกับการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ บุคลากรที่สำคัญได้แก่แพทย์ พยาบาล และ

⁴Jerry O. Banion, Teacher of Tomorrow (Arizona : The Univer-
 sity of Arizona Press, 1974), p. 53.

เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับต่าง ๆ แต่เนื่องจากการขาดแคลนแพทย์ในสาขาต่าง ๆ พยาบาล จึงเป็นทรัพยากรกำลังคนที่สำคัญยิ่งในการปฏิบัติงานการรักษาพยาบาล การอนามัย การสาธารณสุข และการช่วยแก้ปัญหาอัตราการเพิ่มของประชากร ตามความคิดเห็นของ Bredenberg⁵ วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่เป็นวิทยาศาสตร์และศิลป์ที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวผู้ป่วยทั้งหมด คือ ทั้งร่างกายจิตใจและอารมณ์ พยาบาลเป็นผู้ส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี โดยที่ควรเป็นทั้งผู้ให้คำแนะนำและเป็นตัวอย่างที่ดีทางด้านสุขภาพอนามัย รวมถึงการดูแลสิ่งแวดล้อม สังคม จิตใจของผู้ป่วยให้ดีเท่ากับทางร่างกาย นอกจากนี้จะตองให้บริการทางด้านสุขภาพ อนามัยแก่บุคคล ครอบครัว และชุมชน ซึ่งตามความเห็นของ Bredenberg นี้ พยาบาลมีบทบาทในการเป็นตัวอย่าง ส่งเสริมและแนะนำแก่ผู้ป่วยทั้งตัว (As a Whole) คือทั้งร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ นอกจากนี้ Lambertson⁶ ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับวิชาชีพ พยาบาลไว้ว่า "วิชาชีพพยาบาลเป็นกระบวนการที่มีการเคลื่อนไหว (Dynamics) ในการให้ การรักษา (Therapeutics) การให้การศึกษา (Educatives) เพื่อค้นหาความต้องการ ทางด้านอนามัยของสังคม ซึ่งบุคคลในทีมอนามัยจะตองวางแผนเกี่ยวกับการรักษาทั้งหมดร่วมกัน" หน้าที่โดยตรงของพยาบาลเกี่ยวข้องกับร่างกาย จิตใจและสังคมซึ่งมีผลต่อสุขภาพอนามัยของ ผู้ป่วย พยาบาลคงค้นหาสาเหตุและหาวิธีการแก้ไขเพื่อให้สุขภาพของผู้ป่วยคืนสู่สภาวะปกติ หรือให้สามารถใช้ศักยภาพของคนเองที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว แสดงให้เห็นว่าทั้งในด้านการรักษาและการให้การศึกษาพยาบาลมีส่วนช่วยให้ผู้ป่วยแต่ละคนตลอดจน ครอบครัวดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นสุขโดยการให้คำแนะนำช่วยเหลือทางด้านอนามัยแก่บุคคล เหล่านั้น ดังนั้นบทบาทของพยาบาลจึงเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ตั้งแต่ปฏิสนธิในครรภ์จนเกิดมา ดำเนินชีวิตในโลกและจนกระทั่งสิ้นชีวิต ทั้งในขณะสุขภาพอนามัยดี และในยามเจ็บป่วยเพราะ

⁵Viola Constance Bredenberg, Nursing Service Research (Philadelphia : J.B. Lippincott Company, 1951), p. 78.

⁶Eleanor C. Lambertson, Education for Nursing Leadership (Philadelphia : Lippincott Company, 1958), pp. 80-83.

✓ ความต้องการค่านอนามัยของบุคคลนั้นรวมความถึงการป้องกันและการฟื้นฟูทางค่านอนามัยด้วย ซึ่งบทบาทและความรับผิดชอบของพยาบาลนั้นตามบัญญัติจรรยาสำหรับพยาบาลของสภาพยาบาลนานาชาติ (International Council of Nurses)⁷ กำหนดความรับผิดชอบเบื้องต้นของพยาบาลไว้ว่าประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่

1. การยกระดับสุขภาพอนามัย
2. การป้องกันความป่วยไข้
3. การฟื้นฟูสุขภาพของผู้ป่วย
4. การช่วยบรรเทาความทุกข์ทรมาน

ข้อกำหนดทั้ง 4 ประการนี้เป็นการสรุปถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบอันสำคัญของพยาบาลได้เป็นอย่างดี บทบาทของพยาบาลจึงต้องมีทั้งป้องกัน สร้างเสริม ฟื้นฟู และบรรเทาความเจ็บปวดทุกข์ทรมานทั้งปวงทางค่านสุขภาพอนามัยแก่ชุมชนและสังคม หรือจะกล่าวโดยส่วนรวมได้ว่า คือบทบาทในการพัฒนาสังคมและประเทศชาตินั่นเอง

✓ ในปัจจุบันบทบาทของพยาบาลในการพัฒนาสังคมหรือประเทศกว้างขวางออกไปมิได้จำกัดเฉพาะในวงการอนามัยและสาธารณสุขเท่านั้น พยาบาลยังมีบทบาทเกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้นต่อวงการศึกษามากขึ้น เพื่อเป็นการสนับสนุนขอความดังกล่าว จึงขอนำความคิดเห็นของ คุณหญิงอัมพร มีสุข⁸ ซึ่งกล่าวถึงบทบาทของพยาบาลเกี่ยวกับการศึกษามาแสดงไว้ ณ ที่นี้ ดังนี้

บทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งของพยาบาลคือ บทบาทที่เกี่ยวกับการศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องสุขศึกษาและอนามัยโรงเรียน ทั้งนี้เพราะสุขภาพอนามัยทางร่างกายและจิตใจของผู้เรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา การพัฒนาการศึกษาทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจึงได้กำหนดวิชาสุขศึกษาไว้ใน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷ ลอ อุตางกูร, "บัญญัติจรรยาสำหรับพยาบาลของสภาพยาบาลนานาชาติ ฉบับแก้ไข ค.ศ.1973," วารสารพยาบาล, (ปีที่ 24 ฉบับที่ 1 มกราคม, 2518), หน้า 1.

⁸ อัมพร มีสุข, "พยาบาลกับการพัฒนาสังคม," ประมวลการประชุมพยาบาลแห่งชาติ ครั้งที่ 5 ระหว่างวันที่ 27 - 31 ตุลาคม พ.ศ. 2518 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยเกษม, 2519), หน้า 20 - 21.

หลักสูตร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับเนื้อหาสาระของวิชาสหศึกษาไว้ในวิชาอื่น เช่น วิทยาศาสตร์และสังคมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับการสอนวิชาสหศึกษาโดยตรง พยาบาลประจำโรงเรียนจะเป็นผู้มีควมรู้ความสามารถเหมาะสมที่สุด

ขณะนี้โรงเรียนต่าง ๆ มีความต้องการพยาบาลเป็นอย่างมาก เพื่อทำหน้าที่เป็นครูสอนวิชา สหศึกษา รวมทั้งให้บริการค่านอนามัย ดูแลสุขภาพของนักเรียน ครูและพนักงานในโรงเรียน ตลอดจนช่วยป้องกันโรคภัยไข้เจ็บและให้การพยาบาลกรณีฉุกเฉิน นอกจากนี้แล้วพยาบาล ประจำโรงเรียนยังจะมีส่วนเป็นอย่างมากในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้ถูก สุขลักษณะ เพราะสิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการเรียน การสอน

จึงเห็นได้ว่าพยาบาลจะมีบทบาทสำคัญมากยิ่งขึ้นในวงการศึกษานอนภาค และคง จะได้มีบทบาทขยายออกไปในวงการอื่น ๆ เช่น วงการอุตสาหกรรมและธุรกิจ ทั้งนี้เพราะ สภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมีแนวโน้มที่จะเป็นสังคมอุตสาหกรรมมากขึ้น วิชาชีพ พยาบาลจึงจำเป็นแก่สังคม ยิ่งสังคมเจริญมากขึ้นเพียงใด บริการพยาบาลยิ่งมีความจำเป็น มากขึ้นเพียงนั้น และยิ่งต้องปรับปรุงคุณภาพของบริการให้สูงขึ้นเพื่อที่จะสนองตอบความ ต้องการบริการของประชาชนได้ทั่วถึงอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

ผู้ปฏิบัติหน้าที่ให้บริการพยาบาลคือพยาบาลอันเป็นผลผลิตของสถาบันการศึกษา- พยาบาล ปัญหาที่สถาบันการศึกษาพยาบาลทุกแห่งประสบอยู่ขณะนี้คือไม่สามารถผลิตพยาบาล ให้เพียงพอกับความต้องการของประเทศชาติได้ รายงานการวิจัยปัญหาการขาดแคลนพยาบาล ของสภาการศึกษาแห่งชาติได้คาดหมายความสามารถในการผลิตและการขาดแคลนพยาบาลใน ช่วงเวลาต่าง ๆ ไว้ดังนี้

พ.ศ. 2509 - พ.ศ. 2514 ผลิตพยาบาลได้ 4,063 คน ยังขาด 2,987 คน
 พ.ศ. 2514 - พ.ศ. 2519 ผลิตพยาบาลได้ 4,944 คน ยังขาด 4,056 คน
 พ.ศ. 2519 - พ.ศ. 2524 ผลิตพยาบาลได้ 5,825 คน ยังขาด 8,175 คน⁹

⁹สภาการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, รายงานการวิจัยเรื่องปัญหาการ ขาดแคลนพยาบาล (คณะกรรมการโครงการแก้ปัญหาการขาดแคลนพยาบาล, 2512), หน้า 104.

จะเห็นได้ว่าอัตราการผลิตพยาบาลเพิ่มขึ้นทุกปี แต่อัตราการขาดแคลนก็เพิ่มมากขึ้นด้วย จากข้อมูลในเอกสารในโครงการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรตามแผนพัฒนาสาธารณสุขแห่งชาติ 2520 - 2524¹⁰ ปรากฏว่าเป้าหมายในการผลิตพยาบาลเป็น 9,143 คน โดยค่าความต้องการโดยเฉลี่ยปีละ 1,829 คน แต่ความสามารถที่จะผลิตสนองความต้องการของแผนดังกล่าวได้เพียงปีละ 1,640 คน จึงเห็นได้ชัดเจนวายังมีปัญหาการขาดแคลนพยาบาลอยู่นั่นเอง เมื่อมีการขาดแคลนในค่านปริมาณ การผลิตพยาบาลให้มีคุณภาพสูงจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะพยาบาลที่มีคุณภาพย่อมสามารถแก้ปัญหาทางด้านการรักษาพยาบาลค่านอนามัยและการสาธารณสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด การจะผลิตพยาบาลที่มีคุณภาพได้นั้นขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาพยาบาลและคุณภาพของครู-อาจารย์ด้วย

ในการดำเนินงานของสถานศึกษาใด ๆ ที่เป็นไปตามหลักการและมีระบบนั้นจำเป็นจะต้องประกอบด้วยหลักสูตร อุปกรณ์การสอน อาคารสถานที่ การจัดงบประมาณ อาจารย์ผู้สอน และนักเรียน ซึ่งตามแนวทัศนะนี้จะสรุปได้ว่างานที่เกี่ยวกับหลักสูตร อุปกรณ์และอาจารย์ผู้สอนคืองานวิชาการ ส่วนเรื่องสถานที่ การจัดงบประมาณ คืองานการบริหาร และที่เกี่ยวกับนักเรียนอาจเรียกว่าเป็นงานด้านการปกครองและสวัสดิการของนักเรียน ซึ่ง Isaken¹¹ ได้ให้ทัศนะในการดำเนินงานของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ไว้ว่า "ในการดำเนินงานของสถานศึกษาใด ๆ งานวิชาการเป็นงานหลักหรืองานแกนของสถาบันการศึกษานั้นและถือว่าเป็นงานสำคัญที่สุด ส่วนงานค่านธุรการ งานค่านปกครองและสวัสดิการนักศึกษาเป็นงานที่ช่วยให้งานวิชาการบรรลุเป้าหมาย ประสิทธิภาพในการผลิตของสถาบันการศึกษาจึงขึ้นกับสมรรถภาพ

¹⁰กระทรวงสาธารณสุข, รายงานการประชุมโครงการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรตามแผนสาธารณสุข 2520 - 2514, 4 ส.ค., 2519. (อัครสำเนา)

¹¹H.L. Isaken, "For More Effective Pupil Personnel Service," School Executive's Guide (New York : Prentice-Hall Inc., 1965), p. 562.

การทำงานทั้งสามฝ่าย"

เกรียง เอี่ยมสกุล¹² นักการศึกษาที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่งของวงการศึกษไทยได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการอย่างสอดคล้องกับความคิดของ Isaken ว่า "งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญกว่างานใด ๆ ของโรงเรียน เพราะเป็นผลประโยชน์โดยตรงที่เด็กจะได้รับ การมีครู มีโรงเรียนก็เพื่อจัดให้เด็กได้รับประโยชน์จากงานวิชาการของโรงเรียนนั่นเอง"

ตามความเห็นของ วิจิตร ศรีสอ้าน สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยอาจแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ตามฐานะของสถาบัน กลุ่มที่หนึ่งคือกลุ่มมหาวิทยาลัย กลุ่มที่สองคือกลุ่มวิทยาลัย กลุ่มที่สามคือกลุ่มการศึกษาที่จัดขึ้นเฉพาะกิจเฉพาะสถาบัน ได้แก่ โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายร้อยของตำรวจและทหาร¹³ ถ้าพิจารณาตามแนวทางนี้ สถาบันการศึกษาพยาบาลจึงเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีบางสถาบันอยู่ในกลุ่มมหาวิทยาลัย และบางสถาบันอยู่ในกลุ่มวิทยาลัย เมื่อสถาบันการศึกษาพยาบาลเป็นสถาบันอุดมศึกษาควรต้องกระทำหน้าที่หลักตามปรัชญาของการอุดมศึกษาคือ หน้าที่หลักของสถาบันอุดมศึกษาคือ ปรัชญาของการอุดมศึกษา คือ การสอน การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม การวิจัย และการทำนุบำรุงรักษาศิลปะวัฒนธรรม งานหลักของสถาบันอุดมศึกษานั้นคืองานวิชาการ แต่งานวิชาการจะดำเนินไปตามลำพังโดยไม่มีระบบงานธุรการและงานบริหารนั้นย่อมเป็นไปไม่ได้¹⁴

¹²เกรียง เอี่ยมสกุล, "ช่วยครูใหญ่ให้เป็นนักบริหารที่ดี," วิทยากร, (ปีที่ 26 ฉบับที่ 5 กรกฎาคม, 2512), หน้า 16.

¹³วิจิตร ศรีสอ้าน, "การอุดมศึกษา," มหาวิทยาลัยทางอากาศ, (กุมภาพันธ์, 2518), หน้า 8 - 9.

¹⁴กรมการฝึกหัดครู, ประชุมทางวิชาการการฝึกหัดครูกับการรับใช้สังคม (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทยการพิมพ์, 2518), หน้า 61.

เกี่ยวกับหน้าที่หลักของสถาบันอุดมศึกษานั้น ... วิจิตร ศรีสอาน ได้ให้ข้อคิดเห็นซึ่งสรุปใจความไว้ดังนี้ "การเสริมสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการเป็นเป้าหมายสำคัญของการอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษาจะต้องทำหน้าที่ทางด้านการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และทุนบำรุงสร้างสรรวัฒนธรรม"¹⁵ ความเห็นของ ... วิจิตร ศรีสอานดังกล่าว สอดคล้องกับแนวทางที่นักการศึกษาหลายคนซึ่งได้กล่าวถึงมาแล้วโดยลำพัง นั่นคือสถาบันอุดมศึกษาควรถือว่ากิจการทางด้านวิชาการเป็นสิ่งสำคัญ แต่ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ควรละเลยภารกิจด้านอื่น

ข้อพึงพิจารณาอีกประการหนึ่งที่สนับสนุนความสำคัญของงานวิชาการ คือ แนวทางการผลิตครูของสถาบันฝึกหัดครูที่ยึดหลักการผลิตครูโดยให้มีสมรรถภาพที่จำเป็นในการเป็นครู 3 ประการ ได้แก่

1. สมรรถภาพส่วนบุคคล คือความสามารถที่จำเป็นด้านส่วนตัวของครูแต่ละคนที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นได้คือ

2. สมรรถภาพด้านวิชาชีพ คือ ความสามารถที่จำเป็นจะคองนำไปใช้ในการสอนและการช่วยชุมชน

3. สมรรถภาพด้านวิชาการ คือความสามารถที่จำเป็นด้านเนื้อหาวิชาที่ต้องนำไปใช้ในการสอน การวิจัยแสวงหาความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพและวิชาชีพของตนเอง¹⁶

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นย่อมแสดงอย่างชัดเจนแล้วว่าความสามารถด้านวิชาการนั้นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครู-อาจารย์ เป็นสิ่งที่บ่งถึงคุณภาพของครู-อาจารย์ไม่ว่าจะเป็นครู-อาจารย์ในวิชาชีพใด งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญมาก จะส่งผลถึงความสำเร็จ และทำให้การศึกษาบรรลุเป้าหมายทุกระดับ จากความคิดและแนวพิจารณาที่ได้

¹⁵ วิจิตร ศรีสอาน, "การอุดมศึกษา," มหาวิทยาลัยทางอากาศ, (มกราคม, 2518), หน้า 9.

¹⁶ คณะนิสิตปริญญาโทแผนกวิชามบริหารการศึกษา, "การจัดการฝึกหัดครูโดยยึดสมรรถภาพที่จำเป็น," วิชาสัมมนาการนิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร (บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 16.

รวบรวม และเสนอมาตามลำดับนั้นจะสรุปได้ว่า งานวิชาการคืองาน เสนอการของสถานศึกษาหรือเป็นสมองของสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภท

ข้อคิด ความเห็น แนวพิจารณาต่าง ๆ ที่นำเสนอโดยลำดับ ตั้งแต่ต้นของหนังสือ เป็นความประสงค์ที่จะแสดงถึงความสำคัญของการศึกษา ความสำคัญของครู-อาจารย์ต่อการจัดการศึกษา ความสำคัญและบทบาทของพยาบาลตอสังคม ฐานะของสถาบันการศึกษา พยาบาล ความสำคัญองงานวิชาการต่อการศึกษาพยาบาลและคุณภาพของอาจารย์พยาบาล ซึ่งคุณภาพของอาจารย์พยาบาลมีความสำคัญต่อการผลิตพยาบาลเพื่อรับใช้ประเทศชาติอย่างยิ่ง ผู้วิจัยเป็นอาจารย์พยาบาลผู้หนึ่งที่ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาพยาบาลที่มีต่อสวัสดิภาพของสังคม ความสำคัญของครู-อาจารย์ที่มีคุณภาพและความสำคัญองงานวิชาการที่มีต่อการจัดการศึกษาพยาบาล สิ่งเหล่านี้เป็นแรงจูงใจให้สนใจและใคร่ทราบว่อาจารย์พยาบาลมีความรู้ความเข้าใจในงานวิชาการเพียงใด บทบาทด้านวิชาการของอาจารย์พยาบาลหรือกิจกรรมทางวิชาการของอาจารย์พยาบาลนั้นมีอะไรบ้าง ผู้เป็นอาจารย์พยาบาลอื่น ๆ ตระหนักในความสำคัญองงานวิชาการและเข้าใจในบทบาทของตนเองทางด้านวิชาการเพียงใด จึงใคร่ศึกษาถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่ควรกระทำทางด้านวิชาการของอาจารย์พยาบาลจากกลุ่มอาจารย์พยาบาลและผู้บริหารสถานศึกษาพยาบาลซึ่งคือผู้บังคับบัญชาของอาจารย์พยาบาลในสถาบันการศึกษาพยาบาล ในกรุงเทพมหานคร สิ่งที่ศึกษานี้จะสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ความเข้าใจในงานด้านวิชาการของอาจารย์พยาบาล อันจะเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะทำให้การศึกษาพยาบาลเจริญก้าวหน้า ซึ่งย่อมจะส่งผลถึงการมีสุขภาพอนามัยที่ดีของประชาชน และการมีประชากรที่มีคุณภาพของประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทด้านวิชาการของอาจารย์พยาบาลในสถาบันการศึกษาพยาบาลที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะในการวิจัยดังนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทด้านวิชาการของอาจารย์พยาบาลระหว่างผู้บริหารและอาจารย์พยาบาลในสถาบันการศึกษาพยาบาล

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทด้านวิชาการของอาจารย์พยาบาลระหว่างผู้บริหารและอาจารย์พยาบาลในสถาบันการศึกษาพยาบาลที่มีวุฒิต่างกัน

3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทด้านวิชาการของอาจารย์พยาบาลระหว่างผู้บริหารและอาจารย์พยาบาลที่ปฏิบัติงานในสถาบันการศึกษาพยาบาลที่มีคณะแพทยศาสตร์ กับ ผู้บริหารและอาจารย์ในสถาบันการศึกษาพยาบาลที่ไม่มีคณะแพทยศาสตร์

สมมติฐานของการวิจัย

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทด้านวิชาการของอาจารย์พยาบาล ระหว่างผู้บริหารและอาจารย์พยาบาลในสถาบันการศึกษาพยาบาลไม่มีความแตกต่างกัน

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทด้านวิชาการของอาจารย์พยาบาล ระหว่างผู้บริหารและอาจารย์พยาบาลในสถาบันการศึกษาพยาบาลที่มีวุฒิต่างกัน ไม่แตกต่างกัน

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทด้านวิชาการของอาจารย์พยาบาล ระหว่างผู้บริหารและอาจารย์พยาบาลที่ปฏิบัติงานในสถาบันการศึกษาพยาบาลที่มีคณะแพทยศาสตร์ กับผู้บริหารและอาจารย์ที่ปฏิบัติงานในสถาบันการศึกษาพยาบาลที่ไม่มีคณะแพทยศาสตร์ ไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมอันแสดงถึงบทบาทด้านวิชาการของอาจารย์พยาบาลที่ทำการสอนในห้องเรียนอย่างเดี่ยว หรือทั้งสอนในห้องเรียนและทำหน้าที่ครูปฏิบัติการคลินิกด้วย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มตัวอย่างประชากร ได้แก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในสถาบันการศึกษาพยาบาลต่างสังกัด 5 แห่ง ในกรุงเทพมหานคร ดังต่อไปนี้

1.1 สังกัดกระทรวงกลาโหม ได้แก่ โรงเรียนพยาบาลดุสิตการแพทย์และ

อนามัยกองทัพบก

1.2 สังกัดกระทรวงมหาดไทย ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์

(วชิรพยาบาล)

1.3 สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ

1.4 สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ ได้แก่ โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี

1.5 สังกัดสภาวิชาชีพไทย-ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลสภาวิชาชีพไทย

2. ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างประชากรออกเป็น 2 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มผู้บริหารสถาบันการศึกษาพยาบาล ซึ่งคือผู้บังคับบัญชาของ
อาจารย์พยาบาล

2.2 กลุ่มอาจารย์พยาบาลซึ่งเป็นผู้กระทำกิจกรรมอันแสดงถึงบทบาทด้าน
วิชาการด้วยตนเอง

3. สำคัญของการวิจัยนี้ได้แก่ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทด้านวิชาการ
ของอาจารย์พยาบาลในค่าน้ำหนักสูตรและการสอน ค่าน้ำหนักส่งเสริมการศึกษาและพัฒนา
บุคลากร ค่าน้ำหนักวัดและประเมินผลการศึกษา ค่าน้ำหนักวิจัยและเผยแพร่ความรู้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับความหมายของคำบางคำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้
จึงขอให้ความหมายไว้ โดยเฉพาะดังต่อไปนี้

สถาบันการศึกษาพยาบาล หมายถึง สถานฝึกอบรมวิชาความรู้และจรรยา
เกี่ยวกับการบริการเฉพาะวิชาพยาบาลและผดุง-
ครรภ์ซึ่งผู้สำเร็จการศึกษาสามารถยึดเป็นอาชีพได้

ผู้บริหารสถาบันการศึกษาพยาบาล หมายถึง บุคคลซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหาร
ในสถาบันการศึกษาพยาบาล ได้แก่ ผู้อำนวยการ-
วิทยาลัย หัวหน้าภาควิชา หัวหน้าฝ่ายวิชาการ
หัวหน้าแผนกวิชา หรือกล่าวโดยสรุปบุคคลเหล่านี้
ก็คือผู้บังคับบัญชาของอาจารย์พยาบาล

- อาจารย์พยาบาล** หมายถึง บุคคลที่สอนในค่านวิชาการศึกษาพยาบาลไม่ว่าจะเป็นผู้สอนในห้องเรียนหรือทั้งสอนในห้องเรียน และทำหน้าที่ครูปฏิบัติการคลินิกด้วย ซึ่งมีวุฒิตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตรพยาบาลขึ้นไป และมีใบประกอบโรคศิลปะสาขาการศึกษาพยาบาล
- ครูปฏิบัติการคลินิก** หมายถึง บุคคลที่สอนวิชาการศึกษาพยาบาลภาคปฏิบัติ มีหน้าที่สอน ควบคุมและรับผิดชอบในการปฏิบัติงานบนตึกรักษาพยาบาล ของนักศึกษาพยาบาลมีวุฒิตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตรพยาบาลขึ้นไป และมีใบประกอบโรคศิลปะ สาขาการศึกษาพยาบาล
- บทบาท** หมายถึง หน้าที่ความรับผิดชอบและกิจกรรมที่เกี่ยวกับกรงาน โดยตรงและการงานพิเศษที่ควรกระทำ หรือได้รับการคาดหวังว่าควรกระทำในการปฏิบัติงาน
- บทบาทค่านวิชาการ** หมายถึง หน้าที่ ความรับผิดชอบและกิจกรรมเกี่ยวกับงานค่านวิชาการที่ต้องกระทำหรือได้รับการคาดหวังว่าควรกระทำในค่านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ค่านการส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาบุคลากร ค่านการวัดและประเมินผลการศึกษา ค่านการวิจัยและเผยแพร่ความรู้
- ความคิดเห็น** หมายถึง ความรู้สึกส่วนบุคคลที่มีต่อกิจกรรมค่านวิชาการของอาจารย์พยาบาลว่าควรกระทำกิจกรรมใดบ้าง ทั้งนี้โดยไม่คำนึงว่าตามสภาพแท้จริงนั้น อาจารย์พยาบาลจะใดกระทำกิจกรรมนั้นหรือไม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ความคิดเห็นที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะชี้ถึงแนวโน้มของบทบาทด้านวิชาการของอาจารย์พยาบาล
2. ผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นข้อเสนอแนะอันจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงบทบาทด้านวิชาการของอาจารย์พยาบาลทั้งในด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน การวัดและประเมินผลการศึกษา การส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาบุคลากร การวิจัยและเผยแพร่ความรู้
3. เป็นข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารสถาบันการศึกษาพยาบาลในการส่งเสริม สนับสนุนปรับปรุงกิจกรรมและสมรรถภาพด้านวิชาการของอาจารย์พยาบาล
4. เพื่อเป็นแนวทางในการคัดเลือกบุคคลที่จะทำหน้าที่อาจารย์พยาบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างประชากร ได้แก่ อาจารย์พยาบาลและผู้บริหารสถาบันการศึกษาพยาบาลจากสถาบันการศึกษาพยาบาลต่างสังกัด 5 แห่ง ซึ่งได้มาด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นชั้น (Stratified Random Sampling) สถาบันการศึกษาพยาบาลดังกล่าว ได้แก่

1. โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัยกองทัพบก
2. วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ (วชิรพยาบาล)
3. วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ
4. โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี
5. วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ซึ่งทดสอบความตรงในเนื้อหาของแบบสอบถามนี้ โดยการนำไปขอความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาพยาบาล หลังจากแก้ไขแล้วจึงนำแบบสอบถามไปทดลองขั้นต้น (Try Out) กับกลุ่มบุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่

1. อาจารย์ในวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย จำนวนหนึ่งซึ่งอาจารย์

กลุ่มนี้จะไม่นำมาเป็นตัวอย่างประชากรในการวิจัย

2. นักศึกษาระดับปริญญาโทสาขาวิชาบริหารการพยาบาลของแผนกวิชา
พยาบาลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. นักศึกษาคณะครุศาสตร์บัณฑิตพยาบาล ของแผนกวิชาพยาบาลศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บุคคลทั้ง 3 กลุ่มนั้น มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัย
ครั้งนี้อย่างยิ่ง เนื่องจากกลุ่มบุคคลดังกล่าว ได้ปฏิบัติหน้าที่อาจารย์พยาบาลในสถาบันการศึกษา
พยาบาลมาแล้วทั้งสิ้น

นำแบบสอบถามดังกล่าวมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธี
Split Half Method และแก้ไขด้วยสูตรของ Spearman - Brown แล้วปรับปรุง
ข้อความอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้มีความตรงในเนื้อหามากยิ่งขึ้น แล้วนำไปขอความเห็นชอบจาก
อาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นจึงนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ผู้วิจัยเลือกมาสำหรับการวิจัย
ครั้งนี้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำหนังสือแนะนำตัวจากหัวหน้าแผนกวิชาบริหารการศึกษาคณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปยังผู้บริหารสถาบันการศึกษาพยาบาลทั้ง 5 แห่งที่ถูกเลือกมาเป็น
ตัวอย่างประชากร เพื่อขอทราบรายชื่อนามอาจารย์ที่มีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ และเพื่อ
ขออนุญาตให้อาจารย์พยาบาลเหล่านั้นตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นในบทบาทด้าน-
วิชาการของอาจารย์พยาบาล

2. แจกแบบสอบถามไปยังอาจารย์พยาบาลและผู้บริหารสถาบันการศึกษา
พยาบาลซึ่งได้รับเลือกเป็นตัวอย่างประชากรสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนด
ไว้ ทั้งรายละเอียดในคำนิยามของการวิจัย พร้อมทั้งกำหนดวัน เวลา เพื่อรับแบบสอบถามคืน

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนตามที่ได้กำหนดไว้แล้ว ผู้วิจัยจึงจัดดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบให้คะแนนเป็นรายบุคคล
2. วิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ความถี่และค่าร้อยละ
3. วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทด้านวิชาการของอาจารย์พยาบาล โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
4. ทดสอบสมมติฐานโดยใช้อัตราส่วนวิกฤติ (Critical Ratio) ในการทดสอบความแตกต่างของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากรเกี่ยวกับบทบาทด้านวิชาการของอาจารย์พยาบาล

การนำเสนอข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำเสนอในรูปแบบแผนภูมิ และตารางประกอบคำบรรยาย

ลำดับชั้นในการเสนอผลการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดลำดับชั้นตอนของการเสนอข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 เป็นบทนำ กล่าวถึงความจำเป็นของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย คำนิยามต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย และวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับ

บทที่ 2 กล่าวถึง ทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนแรกเป็นการเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับทฤษฎีบทบาท แนวคิดเกี่ยวกับงานวิชาการ และบทบาทของครู-อาจารย์

ตอนที่สอง เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของครู-อาจารย์ในการศึกษา

โดยทั่ว ๆ ไป และบทบาทของครู-อาจารย์พยาบาล

บทที่ 3 เป็นวิธีดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูล กล่าวถึง สมมติฐานของการวิจัย กลุ่มตัวอย่างประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะเสนอในรูปแบบตาราง และแผนภูมิ และจะสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการบรรยาย

บทที่ 5 เป็นการสรุปผลการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย การเสนอผลการวิจัย รวมทั้งการอภิปรายและการให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ

ในส่วนสุดท้ายเป็นบรรณานุกรมและภาคผนวกต่าง ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย